

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Кафедра фінансів і кредиту

Дяченко Вадим Сергійович

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ
КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ У СИСТЕМІ
АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи на здобуття

ступеня вищої освіти магістр

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньо-професійною програмою

«Фінанси і кредит з поглибленим вивченням іноземної мови»

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доц. Нетудихата К.Л.

Рецензент:

канд. екон. наук, проф. Верланов Ю.Ю.

Миколаїв 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На сучасному етапі в Україні за умов нестабільної економічної і політичної ситуації в країні, постійних змін законодавства, нестабільних темпів зміни валютного курсу та інфляції, об'єктивна оцінка та діагностика фінансового стану підприємств відіграє першочергову роль для підтримання стабільності їх діяльності. Однією з найважливіших проблем, які постають перед сучасними українськими підприємствами, є – недостатня ефективність організації управління фінансовими ресурсами в умовах економічної нестабільності та кризи. З огляду на те, що фінансові ресурси є основним чинником забезпечення безперервної діяльності та розвитку підприємства, звідси постає питання про необхідність комплексної фінансової оцінки їх обсягу та структури. Фінансова діагностика дозволяє отримати дану оцінку, виявити фактори та причини відповідного досягнутого фінансового стану підприємства. Окрім цього, систематичне проведення фінансової діагностики на підприємстві дозволяє запобігти факту потенційно-можливого настання на ньому кризових явищ та ризику його банкрутства, а також розробити напрями й заходи антикризового управління, що будуть здатні запобігти погіршенню фінансового стану підприємства і забезпечити процес ефективного управління його фінансовими ресурсами. Саме тому, питання необхідності проведення і вдосконалення діагностики фінансового стану підприємств у системі антикризового управління можна вважати актуальним.

Незважаючи на наявність чималої кількості наукових праць вчених, в умовах сьогодення проблеми діагностики фінансового стану підприємств в системі антикризового управління залишаються більш, ніж актуальними, і потребують додаткового наукового й комплексного підходу до їх вивчення. До таких проблем можна віднести: відсутність комплексної методики діагностики фінансового стану підприємств, що належать до однієї галузі; невизначеність напрямів і заходів антикризового управління, що здатні попередити погіршення фінансового стану підприємств і нейтралізувати їх ризик банкрутства, тощо.

Гіпотеза дослідження. Удосконалення системи діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі України має надати можливість підвищити ефективність їх діяльності у рамках антикризового управління.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження постає удосконалення системи фінансової діагностики підприємств кондитерської галузі для підвищення ефективності напрямів і заходів системи антикризового управління, спрямованих на запобігання погіршенню фінансового стану кондитерських фабрик України та нейтралізації ризику їх потенційно-можливого банкрутства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:
здійснити огляд існуючих підходів та методів діагностики фінансового стану підприємств;

- розкрити сутність категорій «фінансова діагностика» та «фінансова безпека», як елементів антикризового управління;
- детально розглянути і дослідити сутність, функції, мету та завдання системи антикризового управління;
- розробити модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств в системі антикризового управління;
- провести аналіз фінансового стану підприємств кондитерської галузі України за допомогою основних показників оцінки фінансового стану, коефіцієнтів та моделей банкрутства;
- здійснити аналіз ймовірності банкрутства обраних кондитерських підприємств за допомогою мультидискримінантного аналізу;
- розробити власну модель прогнозування ймовірності банкрутства, передбаченої саме для підприємств кондитерської галузі України;
- розробити напрями і заходи антикризового управління, що стосуються запобігання погіршенню фінансового стану кондитерських підприємств;
- провести інтерпретацію результатів діагностування та обґрунтувати заходи антикризового управління, що будуть спрямовані на мінімізацію ризику банкрутства досліджуваних кондитерських фабрик України.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – це діагностика й оцінка фінансового стану підприємств кондитерської галузі України. Предмет дослідження – це теоретичні та методичні підходи до діагностики фінансового стану кондитерських підприємств у системі антикризового управління.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становить поглиблений аналіз наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячених діагностиці фінансового стану підприємств у системі антикризового управління. В процесі роботи використовувалися такі методи наукового дослідження: логічне узагальнення та наукова абстракція (при розкритті теоретичних основ дослідження категорій «фінансова діагностика», «фінансова безпека», «фінансовий стан» та «антикризове управління»); метод порівняння (порівняння поглядів вчених, що досліджували вищезгадані поняття, а також порівняння статей балансу й значень показників і коефіцієнтів підприємств кондитерської галузі, що характеризують їх фінансовий стан), комплексний і системний підходи (формування моделі комплексної діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі й обґрунтування напрямів та заходів підвищення ефективності їх антикризового управління); економіко-статистичні методи та методи горизонтального, вертикального, коефіцієнтного і факторного аналізу (при проведенні діагностики й оцінки фінансового стану кондитерських підприємств, розрахунку ймовірності їх банкрутства, а також при розробці власної моделі прогнозування ймовірності банкрутства, передбаченої для підприємств кондитерської галузі України).

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження стануть фінансова звітність підприємств, монографії і навчальні посібники, статті зі збірників та періодичних видань, матеріали з офіційних новинних інтернет-порталів та офіційних сайтів українських кондитерських підприємств у мережі Інтернет.

Новизна одержаних результатів дослідження.

Наукова новизна результатів дослідження дипломної роботи полягає у наступному:

вперше:

- запропоновано власно-розроблену MDA-модель прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України;
- розроблено наочну модель комплексної діагностики фінансового стану кондитерських підприємств у системі антикризового управління;

дістало подальшого розвитку:

- обґрунтування й систематизація практичних напрямів і заходів антикризового управління, що здатні попередити погіршення фінансового стану кондитерських підприємств та мінімізувати їх потенційно-можливий ризик банкрутства.

Апробація результатів дослідження і публікації. Результати проведеного у дипломній роботі дослідження висвітлено у наступних трьох наукових статтях, дві з яких опубліковано англійською мовою загальним обсягом 1,2 д.а.

Обсяг і структура дипломної роботи магістра. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел із 64 найменувань та трьох додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 90 сторінках тексту, де містяться 26 таблиць та 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, його методи та інформаційну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів дослідження.

У першому розділі «Огляд літератури з діагностики фінансового стану підприємств та антикризового управління» розкрито теоретичні засади діагностики фінансового стану підприємств та системи антикризового управління на основі огляду літератури. У підрозділі 1.1 «Фінансова діагностика та фінансова безпека як елементи антикризового управління» представлено наукову дискусію вітчизняних та зарубіжних вчених щодо

розкриття теоретичних засад і сутності категорій «фінансова діагностика», «фінансова безпека» та «фінансовий стан», яка продемонструвала, що ці поняття є дискусійними у колах вчених, оскільки більшість сучасних науковців мають різні погляди й різні підходи до визначення сутності даних категорій.

Дослідивши усі попередні підходи вітчизняних і зарубіжних науковців до визначення поняття «фінансової діагностики», можна визначити, що фінансова діагностика – це процес оцінки стану об'єкта, його ліквідності та платоспроможності за допомогою методики експрес-аналізу і поглибленого аналізу, що дає змогу виявити проблеми фінансового стану підприємства, причини їх виникнення та визначити методи покращення ситуації. Також можна зазначити, що процес фінансової діагностики умовно складається з трьох наступних етапів:

- 1) Оцінка поточного стану підприємства та його змін у порівнянні з попереднім періодом;
- 2) Визначення основних причин та проблем, що призвели до зміни фінансового стану підприємства;
- 3) Розробка програми дій та відповідних заходів щодо усунення нагальних проблем і удосконалення системи управління підприємством на майбутнє.

В свою чергу, дослідивши підходи вчених у контексті визначення поняття «фінансовий стан», можна стверджувати, що хоча вони всі і мають багато спільного та характеризують фінансовий стан у широкому розумінні, проте самі автори у визначеннях наголошують на зовсім різних факторах, що є для них самих найбільш пріоритетними при характеристиці фінансового стану підприємства. В цілому, усі вищезгадані погляди авторів на сутність поняття «фінансовий стан» можна умовно поділити на ті, що характеризують фінансовий стан у широкому розумінні, а також ті, що відображають більш конкретні аспекти цього поняття.

Згідно проведеному дослідженню наявної різноманітності тлумачень сутності поняття «фінансова безпека», можна визначити два ключових підходи

авторів (науковців) до визначення її сутності:

– фінансова безпека розглядається як певний фінансовий стан підприємства, що визначається його здатністю ефективно втілювати (проводити) свою підприємницьку діяльність та ефективно використовувати власні корпоративні ресурси;

– фінансова безпека розглядається як діяльність і частина економічної безпеки підприємства, що спрямована на досягнення такого фінансового стану підприємства, при якому забезпечений його сталий розвиток (за умови збалансованості його пріоритетних фінансових інтересів та фінансового потенціалу) та забезпечений захист від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз в поточній і довгостроковій перспективах.

У підрозділі 1.2 «Основні теоретичні засади системи антикризового управління підприємством» досліджено ендогенні й екзогенні чинники виникнення кризи на підприємстві, а також складові і характеристики системи антикризового управління підприємством. Окрім цього, як і у підрозділі 1.1, була представлена наукова дискусія вчених щодо поглядів та підходів до визначення сутності фінансово-економічної категорії під назвою «антикризове управління». Основні ендогенні та екзогенні чинники згруповані у табл. 1.

Таблиця 1

Ендогенні та екзогенні чинники виникнення кризи на підприємстві

Ендогенні чинники	Екзогенні чинники
Неефективний процес управління підприємством через наявність малоефективного апарату менеджменту	Політична нестабільність в державі або в країнах-контрагентів, недосконалість існуючої нормативно-правової бази у країні
Нераціональна організаційна структура підприємства та недостатність ресурсів належної якості (фінансових, матеріальних, трудових, тощо)	Наявність податкового тиску та тиску зі сторони органів управління, загроза рейдерства, зростання монополізації ринку
Недостатня кваліфікація працівників та низький рівень корпоративної культури підприємства	Стрімке збільшення рівня інфляції та різкі коливання валютних курсів
Слабку інноваційна та інвестиційна орієнтованість	Зниження купівельної спроможності споживачів
Збої у виробничо-технологічних процесах підприємства та процесах	Слаборозвинена інфраструктура та недостатній розвиток науки і техніки (НТП)

постачання і збуту	
Недостатнє інформаційне забезпечення та погіршення фінансово-економічних результатів (збільшення собівартості, зниження показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності)	Наявність несприятливих міжнародних подій, природно-екологічних проблем, погіршення демографічної ситуації, спади ринкової кон'юнктури та наявність кризи у галузі

Наукова дискусія вчених щодо поглядів та підходів до визначення сутності фінансово-економічної категорії під назвою «антикризове управління» продемонструвала наступне:

– зарубіжні вчені-дослідники не виділяють антикризове управління в окрему фінансово-економічну категорію, оскільки вони розглядають його як частину загальної системи управління підприємством.

– вітчизняні науковці хоча і мають різні погляди та підходи до визначення сутності фінансово-економічної категорії під назвою «антикризове управління», проте всі вони дуже високо оцінюють роль системи антикризового управління в попередженні та подоланні кризових явищ на підприємстві і його потенційно-можливої загрози банкрутства. Окрім дослідження сутності антикризового управління і підходів до її визначення, аналіз праць вітчизняних вчених також дав змогу виділити й згрупувати ключові характеристики дослідження цієї категорії, що представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Складові та характеристики системи антикризового управління підприємством

Складова	Ключові характеристики
Основна мета	Попередження та подолання кризових явищ на підприємстві для швидкого відновлення його платоспроможності та покращення фінансового потенціалу й фінансової стійкості, що допоможе запобігти потенційно-можливій загрозі банкрутства.
Види антикризового управління	<ul style="list-style-type: none"> – Активне управління (передбачає здійснення діагностики початку кризового стану на підприємстві після оперативного збору усіх необхідних початкових даних для впровадження ряду антикризових заходів, спрямованих на запобігання негативним наслідкам кризи); – Реактивне управління (передбачає довший процес збирання необхідних даних, оскільки початкових даних (факторів) виявлення кризових явищ виявляється недостатньо для здійснення відповідних заходів антикризового управління, із-за чого початок реакції на кризові прояви відбувається із запізненням, що призводить до втрати дорогоцінного часу і до наявності додаткових збитків); – Інтерактивне управління (передбачає застосування методів

	прогнозування, які безпосередньо спрямовані на виявлення можливих кризових змін, із-за чого реакція підприємства на кризові прояви зазвичай починається у той момент, коли прогноз вкаже на появу загрози виникнення кризи на підприємстві).
Стадії антикризового управління	– передкризове управління (уникнення потенційних наслідків настання кризи); – управління в умовах кризи (стабілізація фінансового стану підприємства); – управління процесами виходу з кризи (уникнення ймовірності банкрутства).
Завдання антикризового управління	– своєчасна діагностика передкризового стану та прогнозування кризових явищ; – усунення неплатоспроможності підприємства, відновлення його фінансової стійкості, мінімізація негативних наслідків фінансової кризи; – запобігання зниженню інвестиційної привабливості та інноваційної активності; – запобігання ймовірності настання банкрутства та ліквідації підприємства.
Функції антикризового управління	– формування системи основних індикаторів та чинників потенційної загрози виникнення фінансової кризи підприємства; – розробка загальної стратегії фінансового оздоровлення підприємства; – забезпечення фінансової рівноваги в процесі розвитку та виходу із кризи;
Методи антикризового управління	– тактичні (санація, реструктуризація); – стратегічні (ліквідація, створення нових підприємств, злиття, модернізація, даутсайзинг, бенчмаркінг, диверсифікація, реструктуризація, реінжиніринг).

Отже, згідно проведеного дослідження теоретичних засад визначення сутності, складових та характеристик системи антикризового управління підприємством, можна зробити наступні висновки:

– основною метою антикризового управління є прогнозування, попередження та подолання кризових явищ, запобігання їх виникненню та нейтралізація їх наслідків, розробка і впровадження заходів для їх подолання;

– при діагностуванні існування кризової ситуації на підприємстві, його фінансова стабілізація має здійснюватися за наступними етапами: усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення фінансової рівноваги в довгостроковому періоді (поетапне виконання цих антикризових заходів дозволить уникнути подальшого зростання кризи);

– антикризове управління може бути успішним лише за тієї умови, якщо воно носить превентивний характер. Таким чином, для своєчасного запобігання

кризових явищ, формування апарату та системи ефективного антикризового фінансового управління на підприємстві є необхідною умовою для забезпечення його подальшого розвитку і функціонування.

У другому розділі «Методологія діагностики фінансового стану підприємств у системі антикризового управління» проведено аналіз існуючих методів і підходів фінансової діагностики та на його основі розроблено модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств у системі антикризового управління. У підрозділі 2.1 «Аналіз існуючих методів і підходів фінансової діагностики» досліджено основні складові методу коефіцієнтів, який базується на аналізі фінансових даних та є складовою частиною кількісного підходу прогнозування фінансової кризи на основі діагностики фінансового стану підприємств. Відповідного до вищезгаданого методу, у підрозділі 2.1 розглянуто та систематизовано моделі прогнозування й визначення ймовірності банкрутства підприємств, а також групи показників оцінки їх фінансового стану. Прогнозування та оцінка ймовірності настання потенційно-можливого явища банкрутства підприємств кондитерської галузі України здійснювалася відповідно наступних моделей: п'яти-факторна модель Е. Альтмана, шести-факторна модель банкрутства О.О. Терещенка, модель Г. Спрінгейта, дискримінантна модель Р. Ліса, Іркутська модель (R-модель), дискримінантна модель Р. Таффлера. В свою чергу, система показників оцінки фінансового стану підприємства включає на основі них аналіз: грошових потоків, майнового стану, ліквідності, платоспроможності, ділової активності і рентабельності підприємства. Система груп показників оцінки фінансового стану підприємства дає змогу здійснити комплексну діагностику фінансового стану підприємства та визначити його основні проблеми і недоліки діяльності, на які потрібно звернути увагу апарату менеджменту підприємства для розробки способів їх вирішення із метою забезпечення уникнення потенційної фінансової кризи та загрози ймовірності настання банкрутства. Головною перевагою використання системи показників оцінки фінансового стану підприємства є її універсальність, оскільки вона є однаково ефективною для

усіх підприємств, незалежно від їх галузевої приналежності. На основі відхилень показників від нормативних значень та тенденцій їх зміни протягом останніх п'яти років робляться відповідні висновки щодо фінансового стану підприємства, рівня його фінансової безпеки та у підсумку розробляються необхідні ключові напрями, заходи та рекомендації для покращення його фінансового стану й загалом – його господарської діяльності.

У підрозділі 2.2 «Модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств в системі антикризового управління» розроблено та представлено наочну модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління.

Фінальна модель комплексної діагностики фінансового стану підприємства в системі антикризового управління, відповідно до якої і буде проводитися подальше дослідження щодо діагностики фінансового стану кондитерських фабрик України, представлена на рис. 1.

Рис. 1. Модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління

Особливістю представленої на рис. 1 моделі є те, що вона не тільки надає наочне представлення поетапного проведення комплексної фінансової діагностики підприємств кондитерської галузі України, але й попереджує пряму загрозу можливості неврахування тих чи інших факторів, яка може призвести до викривлення фінальних результатів діагностики фінансового стану кондитерських підприємств.

У третьому розділі «Емпіричний аналіз фінансового стану підприємств кондитерської галузі України» проведено діагностику і оцінку фінансового стану восьми найбільших кондитерських підприємств України, що була здійснена на основі розрахунку груп показників оцінки фінансового стану (ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності, майнового стану і грошових потоків) та розрахунку ймовірності загрози банкрутства відповідно до моделей Альтмана, Ліса, Терещенка, Спрінгейта, Таффлера та Іркутської R-моделі. У підрозділі 3.1 було проведено діагностику і оцінку фінансового стану ПрАТ «Харківська Бісквітна Фабрика», ПАТ «Львівська Кондитерська Фабрика «Світоч» та ПрАТ «Монделіс Україна». Діагностика і оцінка фінансового стану перших двох вищезгаданих дала можливість визначити і стверджувати, що як ПрАТ «Харківська Бісквітна Фабрика», так і ЛКФ «Світоч» мають чималий запас фінансової стійкості, високий рівень фінансової безпеки, стійкий фінансовий стан та здебільшого відповідні нормативним значенням фінансові показники, що мають надавати чималі можливості обом підприємствам для запобігання явища банкрутства. ПрАТ «Монделіс Україна» не може похизуватися досягненнями своїх попередників і на основі проведеної діагностики його фінансового стану можна оцінити, що підприємство має умовно-стійкий фінансовий стан та задовільний рівень фінансової безпеки через:

– зменшення ступеня фінансової незалежності ПрАТ «Монделіс Україна» від зовнішніх джерел фінансування його діяльності та зменшення ступеня

забезпеченості підприємства власними коштами;

– значне скорочення засобів та можливостей підприємства для погашення його короткострокових зобов'язань за рахунок ліквідних оборотних активів;

– зростання терміну оборотності кредиторської заборгованості на 19 днів й погіршення загальної рентабельності діяльності ПрАТ «Монделіс Україна».

В свою чергу, оцінка ймовірності банкрутства для ПрАТ «Харківська Бісквітна Фабрика» та ПАТ «Львівська Кондитерська Фабрика «Світоч» продемонструвала, що даним суб'єктам господарювання таке явище, як банкрутство, не загрожує через наявність низької ймовірності банкрутства за усіма дискримінантними моделями (Е. Альтмана, О. Терещенка, Г. Спрінгейта, Р. Ліса, Р. Таффлера та Іркутської R-моделі). Оцінка ймовірності банкрутства для ПрАТ «Монделіс Україна» також продемонструвала, що у згаданого кондитерського підприємства за всіма моделями банкрутства має місце низька ймовірність банкрутства.

У підрозділі 3.2 проведено діагностику і оцінку фінансового стану ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» та ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»: кондитерських підприємств України, які понесли найбільші втрати із початком війни на Сході України, а саме: втрата виробничих потужностей Донецької та Луганської кондитерських фабрик «АВК»; Донецької та Горлівської кондитерських фабрик «КОНТІ», які залишилися на непідконтрольній Україні території Донецької та Луганської Народних Республік. Втрата кондитерських фабрик, а відповідно – і виробничих потужностей, спричинила зменшення обсягів виробництва та ринків збуту продукції, що відповідно негативно позначилося на розмірах отримуваних доходів і як наслідок – отримуваного прибутку. Нині, за можливості, для підвищення рівня рентабельності обом підприємствам за можливості можна порадити: наростити обсяги продажу прибуткової продукції; зменшити собівартість реалізованої продукції, рівень адміністративних витрат та витрат на збут; провести оптимізацію асортименту реалізованої продукції з метою підвищення питомої ваги більш прибуткових її видів.

Оцінка ймовірності банкрутства для ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» м. Дніпро» та ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» показала, що за усіма моделями банкрутства, окрім моделі Альтмана, у ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» простежується низька ймовірність банкрутства. В свою чергу, у ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» існує висока ймовірність банкрутства за моделями Альтмана, Ліса, Терещенка і Спрінгейта, а також середня за моделлю Таффлера.

Таким чином, хоча проведена діагностика і оцінка фінансового стану ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» м. Дніпро» і продемонструвала, що «АВК» загалом вдалося стабілізувати свою діяльність та уникнути потенційної загрози настання банкрутства після зупинки виробництв та фактичної втрати Донецької й Луганської кондитерських фабрик «АВК» у ході озброєного конфлікту на Сході України, проте станом на січень 2020 року будівлі та споруди Дніпропетровської кондитерської фабрики «АВК» були виставлені на продаж на електронному аукціоні «OpenMarket» за стартовою загальною вартістю у 120,725 млн. грн., про що свідчить інтернет-портал «Delo.UA». В свою чергу, незважаючи на те, що проведена діагностика і оцінка фінансового стану ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» продемонструвала, що підприємство є потенційним банкрутом і його поточний фінансовий стан та рівень фінансової безпеки бажає кращого, проте з останніх новин можна зрозуміти, що у «КОНТІ» далеко не все так погано, як здається. За інформацією з офіційного інтернет-порталу «Finance.Liga.net» у своєму інтерв'ю власник кондитерської компанії «КОНТІ» Борис Колесніков заявив, що йому вдалося залучити інвестиції і нині розпочато будівництво нової кондитерської фабрики «КОНТІ» у м. Канів Черкаської області. Окрім цього, український підприємець має намір повернути собі лідерство на кондитерському ринку України і у разі припинення війни на Сході України, має додатковий намір побудувати ще одну кондитерську фабрику «КОНТІ» у м. Костянтинівка Донецької області.

У підрозділі 3.3 проведено діагностику і оцінку фінансового стану українських кондитерських фабрик кондитерської корпорації «ROSHEN» (яка

на сьогодні є одним із найбільших виробників кондитерської продукції не тільки в Україні, але й у всій Східній Європі), а саме: ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен», ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен» та ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика».

Аналіз основних показників фінансового стану фабрик ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» та ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен» продемонстрував, що за досліджуваний період 2013-2018 рр. загальний фінансовий стан обох цих підприємств бажає кращого та є, м'яко кажучи, задовільним. Обидві фабрики корпорації «ROSHEN» мають чимало спільних вагомих проблем, серед яких можна зазначити наступне:

- погіршення технічного стану основного капіталу обох підприємств (через зростання значення коефіцієнту зносу основних засобів);

- дуже значне скорочення засобів та можливостей Кременчуцької та Київської фабрик «ROSHEN» для погашення їх короткострокових зобов'язань за рахунок ліквідних оборотних активів у 2018 р., порівняно з 2013 та 2017 рр. відповідно (про що свідчить дуже вагоме скорочення показників ліквідності, значення кожного з яких є значно меншим за мінімальне нормативне значення);

- зменшення ступеня фінансової незалежності Кременчуцької та Київської кондитерських фабрик «Рошен» від зовнішніх джерел фінансування їх діяльності та зменшення ступеня забезпеченості обох підприємств власними коштами (про що свідчить скорочення значень показників платоспроможності вищезгаданих фабрик «ROSHEN» у 2018 р. порівняно з базисним 2013 роком);

Проте, є і позитивні аспекти, що свідчать про покращення фінансової діяльності Кременчуцької та Київської кондитерських фабрик «ROSHEN» за досліджуваний період 2013-2018 рр., а саме:

- скорочення обсягів кредиторської заборгованості обох вищезгаданих фабрик та терміну її погашення на 10 та 121 день відповідно. Для кредиторів і постачальників це означає те, що Кременчуцьку та Київську кондитерські фабрики «ROSHEN» можна вважати добросовісними боржниками і обидва кондитерські підприємства здійснюють достатньо зусиль для повернення

власних наявних боргів;

– покращення загальної рентабельності діяльності ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» та ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен», про що свідчить зростання значень усіх показників рентабельності підприємства. Таким чином, можна зробити висновок, що обидві кондитерські фабрики «ROSHEN» нині здійснюють більш ефективну фінансову політику у контексті нарощування розміру отримуваної виручки та чистого прибутку, а також зменшення витрат і собівартості продукції;

– значне зростання витрат на придбання необоротних активів обома кондитерськими фабриками за період 2017-2018 рр., про що свідчать відповідні значення чистих грошових потоків від інвестиційної діяльності обох підприємств. Стрімке та вагоме зростання фінансових витрат фабрик на придбання необоротних активів свідчить про забезпечення стимулювання їх розвитку з боку фінансово-економічної політики існуючого керівництва.

Оцінка банкрутства для ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» та ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен» свідчить про те, що ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» має високу ймовірність банкрутства за усіма моделями, окрім моделі ймовірності банкрутства Терещенка та Іркутської R-моделі (середня та низька ймовірності банкрутства відповідно). Схожа ситуація спостерігається і у випадку ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен», яка має високу ймовірність банкрутства за усіма моделями, окрім моделей банкрутства Терещенка, Таффлера та Іркутської R-моделі (середня, середня та низька ймовірності банкрутства відповідно).

Хоча Кременчуцька та Київська кондитерські фабрики «ROSHEN», у порівнянні з фабриками прямих конкурентів по галузі, і є досить потужними та високо-технологічними, проте основні виробничі потужності корпорації «ROSHEN» в Україні зосереджені на Вінницькій кондитерській фабриці, яка має два потужних виробничих майданчики у м. Вінниця.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика» свідчить про те, що загальний фінансовий стан кондитерської фабрики та її

рівень фінансової безпеки є відповідно кращим і вищим, порівняно з Кременчуцькою та Київською кондитерськими фабриками корпорації «ROSHEN». На відміну від згаданих фабрик, ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика» має достатньо засобів та можливостей для погашення власних короткострокових зобов'язань за рахунок ліквідних оборотних активів, дуже високий ступінь фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності кондитерської фабрики, високий ступінь забезпеченості власними коштами. Завдяки вищезазначеним перевагам, «Вінницький кондитерській фабриці» за досліджуваній у роботі період 2013-2018 рр. вдалося досягнути надрезультативного значення скорочення терміну погашення власної кредиторської заборгованості у 800 днів, що свідчить про те, що серед усіх досліджуваних восьми кондитерських підприємств України саме ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика» є найбільш добросовісним боржником і здійснює найбільше зусиль для найскорішого повернення власних боргів.

Оцінка ймовірності банкрутства для ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика» свідчить про те, що фабрика має низьку (мінімальну) ймовірність банкрутства за усіма моделями банкрутства, окрім моделі Г. Спрінгейта.

У четвертому розділі під назвою «Інтерпретація емпіричних результатів та розробка рекомендацій» створено власну модель прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України, а також розроблено й представлено напрями і заходи антикризового управління щодо запобігання погіршенню фінансового стану кондитерських підприємств та нейтралізації їх ризику банкрутства. У підрозділі 4.1 створено MDA-модель прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України за допомогою сервісу «PolyAnalyst» та здійснено перевірку створеної моделі на адекватність.

Для створення власно-розробленої моделі прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України і для забезпечення точності та адекватності передбачувано-отриманих результатів, була створена вибірка із 10 кондитерських підприємств, що розподіляються на 2 класи: які

мають потенційну ймовірність настання банкрутства та у яких її немає, згідно здійсненого попереднього аналізу ймовірності банкрутства відповідно моделям Е. Альтмана, О. Терещенка, Г. Спрінгейта, Р. Ліса, Р. Таффлера та Іркутської R-моделі. Щодо показників моделі ймовірності банкрутства, до уваги були взяті наступні співвідношення показників, що найчастіше зустрічаються у вищезгаданих моделях банкрутства, а саме: оборотний капітал/сукупні активи; ЕВІТ/сукупні активи; чистий прибуток/валюта балансу та чистий дохід/валюта балансу.

Відповідно принципу поділу кондитерських підприємств на класи наявності/відсутності потенційної ймовірності настання банкрутства, було створено MDA-модель прогнозування ймовірності банкрутства. Модель прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України було створено за допомогою сервісу «PolyAnalyst» із врахуванням класу підприємств та усіх значень 4-х обраних показників ймовірності банкрутства. Сервіс «PolyAnalyst» є лідером серед систем вилучення корисної інформації як зі структурованих, так і неструктурованих даних. Можливості «PolyAnalyst» дозволяють інтерпретувати потрібну інформацію та статистичні дані таким чином, що користувач сервісу зможе обов'язково отримати те, чого він прагне: будь це прийняття складного бізнес-рішення або створення власної моделі прогнозування ймовірності банкрутства.

Фінальний варіант моделі прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України, отриманий за допомогою сервісу «PolyAnalyst» при створенні рівняння логістичної регресії із встановленим рівнем надійності у 95%, виглядає наступним чином:

$$Z = 1,18 \times x_1 + 3,23 \times x_2 + 1,76 \times x_3 + 0,64 \times x_4 \quad (1)$$

де: Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства;

x_1 – оборотний капітал / сукупні активи;

x_2 – ЕВІТ / сукупні активи;

x_3 – чистий прибуток / валюта балансу;

x_4 – чистий дохід / валюта балансу.

Відповідно даної моделі ймовірності банкрутства, якщо «Z» буде складати менше 1,303218, то підприємство є потенційним банкрутом. Якщо значення більше 1,303218, то явище банкрутства підприємству не загрожує.

Перевірка створеної моделі ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України на адекватність здійснена у вигляді табл. 3.

Таблиця 3

Перевірка створеної моделі ймовірності банкрутства
для підприємств кондитерської галузі України на адекватність

Назва кондитерського підприємства	Наявність потенційної ймовірності банкрутства згідно існуючих моделей банкрутства	Значення «Z» згідно власної моделі банкрутства	Наявність потенційної ймовірності банкрутства згідно власної моделі банкрутства
ПрАТ «Харківська Бісквітна Фабрика»	Ні	2,33439	Ні
ПАТ «Львівська Кондитерська Фабрика «Світоч»	Ні	3,00568	Ні
ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» м. Дніпро»	Ні	1,76683	Ні
ПрАТ «Монделіс Україна»	Ні	2,35504	Ні
ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика»	Ні	0,25369	Так
ПрАТ «Запорізька Кондитерська Фабрика»	Ні	1,512812	Ні
ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»	Так	0,41173	Так
ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ»	Так	0,63997	Так
ПрАТ «Кондитерська Фабрика «Харків'янка»	Так	0,72406	Так
ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен»	Так	0,55882	Так

Таким чином, як можна помітити з результатів перевірки у табл. 3, в 9-ти із 10-ти кондитерських підприємств (за виключенням ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика «Рошен») результати наявності потенційної ймовірності банкрутства згідно створеної моделі банкрутства співпали з результатами вже існуючих моделей, що свідчить про адекватність власно-створеної моделі прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України. Окрім цього, отримані результати свідчать про те, що основні

співвідношення показників ймовірності банкрутства та класовий розподіл підприємств кондитерської галузі України були вірно підбрані та визначені.

У підрозділі 4.2 запропоновано напрями й заходи антикризового управління щодо запобігання погіршенню фінансового стану кондитерських підприємств України і нейтралізації їх ризику банкрутства. Представлені напрями та заходи, залежно від типу фінансового стану та рівня фінансової безпеки кондитерських підприємств, представлені у вигляді рис. 2.

Рис. 2. Напрями та заходи запобігання погіршенню фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління

Особливістю антикризових напрямів і заходів, представлених на рис. 2, є

те, що вони дають змогу визначити конкретний план ефективних дій за умови настання можливих кризових явищ для підприємств кондитерської галузі України, відповідно до типу їх фінансового стану та рівня фінансової безпеки.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі узагальнено теоретичні засади системи антикризового управління підприємством та її основних елементів, а також розроблено основні рекомендації щодо удосконалення діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі України для підвищення ефективності системи антикризового управління. Таким чином, отримано наступні висновки:

1. Завдяки представленим дослідженням вчених категорій «фінансова діагностика», «фінансова безпека» і «фінансовий стан» (як основних елементів антикризового управління) вдалося дійти висновку, що система управління фінансовою безпекою є тісно пов'язаною з фінансовою діагностикою і має бути спрямована на досягнення та збереження бажаного рівня значень усіх фінансових показників діяльності підприємства, що у кінцевому рахунку свідчать про його життєздатність та належний фінансовий стан. Фінансова безпека представляє такий фінансовий стан підприємства, який відповідає його інтересам та протидіє потенційним загрозам, виявлення яких і є основною задачею фінансової діагностики підприємства.

2. Дослідження теоретичних засад визначення сутності, складових та характеристик системи антикризового управління підприємством продемонструвало, що незважаючи на те, що зарубіжні вчені-дослідники не виділяють антикризове управління в окрему фінансово-економічну категорію, більшість вітчизняних науковців виділяють дане поняття в окрему категорію й дуже високо оцінюють роль системи антикризового управління в попередженні та подоланні кризових явищ на підприємстві і його потенційно-можливої загрози банкрутства. Проте, антикризове управління може бути успішним та ефективним лише за тієї умови, якщо воно носить превентивний характер, а його напрями та заходи дозволять вчасно виявити можливі кризові явища.

3. Проведений аналіз методичних напрацювань з діагностики фінансового стану підприємств в системі антикризового управління визначив потребу в розробці та створенні моделі комплексної діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління. У фінальному варіанті вищезгадана модель передбачає наступне: надання оцінки фінансового потенціалу підприємств кондитерської галузі на основі узагальнення результатів їх фінансової діагностики, проведеної завдяки показникам оцінки фінансового стану та моделям прогнозування ймовірності банкрутства; розробку власної моделі прогнозування та визначення ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України; розробку напрямів і заходів антикризового управління щодо запобігання погіршенню фінансового стану кондитерських фабрик та нейтралізації їх ризику банкрутства.

4. Проведений емпіричний аналіз фінансового стану найбільших восьми підприємств кондитерської галузі України дав змогу визначити які проблеми фінансово-економічного характеру господарської діяльності та яку ймовірність банкрутства вони мають, а також розділити досліджувані підприємства на три основні групи, що характеризують їх поточний актуальний фінансовий стан та рівень фінансової безпеки:

– кондитерські підприємства, що мають стійку тенденцію покращення фінансового стану та високий рівень фінансової безпеки (ПрАТ «Харківська Бісквітна Фабрика», ПАТ «Львівська Кондитерська Фабрика «Світоч»);

– кондитерські підприємства, що мають умовно-стійкий фінансовий стан та задовільний рівень фінансової безпеки (ПрАТ «Монделіс Україна», ПрАТ «Вінницька кондитерська фабрика», ПрАТ «Кондитерська фабрика «АВК» м. Дніпро»);

– кондитерські підприємства, що мають нестійкий (кризовий) фінансовий стан та низький рівень фінансової безпеки (ПрАТ «Кременчуцька кондитерська фабрика «Рошен», ПрАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ», ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен»).

Подібне групування дало змогу визначити основні характеристики

поточного фінансового стану представлених кондитерських підприємств та потенційно-можливі фактори-провокатори настання на них кризових явищ.

5. Запропонована власно-розроблена MDA-модель прогнозування ймовірності банкрутства, передбачена саме для підприємств кондитерської галузі України. Фінальний варіант моделі виглядає наступним чином:

$$Z = 1,18 \times x_1 + 3,23 \times x_2 + 1,76 \times x_3 + 0,64 \times x_4$$

де: Z – інтегральний показник рівня загрози банкрутства;

x_1 – оборотний капітал / сукупні активи;

x_2 – ЕВІТ / сукупні активи;

x_3 – чистий прибуток / валюта балансу;

x_4 – чистий дохід / валюта балансу.

Відповідно даної моделі ймовірності банкрутства, якщо « Z » буде складати менше 1,303218, то підприємство є потенційним банкрутом. Якщо значення більше 1,303218, то явище банкрутства підприємству не загрожує. Перевірка моделі банкрутства на адекватність продемонструвала, що в 9-ти із 10-ти кондитерських фабрик отримані результати співпали з результатами вже існуючих моделей, що свідчить про адекватність власної моделі прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

1. Diachenko V.S., Netudyhata K.L. (2019), «Financial State Comparative Diagnostics of the Confectionery Industry Enterprises», *Efektivna ekonomika: elektronne naukove fakhove vydannya*, vol. 11.
2. Diachenko V.S., Netudyhata K.L. (2020), «Diagnostics and Assessment of Financial Security of the PrJSC «Kyiv Confectionery Factory «Roshen», *Security of the XXI century: national and geopolitical aspects: Monografiya*, vol. 2.
3. Дяченко В.С., Нетудихата К.Л. «Теоретичні і практичні засади фінансової діагностики підприємств кондитерської галузі України». 2019.

АНОТАЦІЯ

Дяченко В.С. Діагностика фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Магістерську роботу присвячено проведенню діагностики і оцінки фінансового стану підприємств кондитерської галузі України з метою підвищення ефективності їх господарської діяльності у рамках напрямів та заходів системи антикризового управління.

Розглянуто сутність, ключові ознаки та підходи вчених до визначення категорій «фінансова діагностика», «фінансова безпека» і «фінансовий стан» (як основних елементів антикризового управління), проведено дослідження теоретичних засад визначення сутності, складових та характеристик системи антикризового управління підприємством, а також створено наочну модель комплексної діагностики фінансового стану підприємств кондитерської галузі у системі антикризового управління.

Проведено емпіричний аналіз фінансового стану найбільших восьми підприємств кондитерської галузі України для визначення рівня їх фінансової безпеки, ймовірності банкрутства та характеристики зміни їх фінансового стану протягом 2013-2018 рр. Запропоновано власно-розроблену MDA-модель прогнозування ймовірності банкрутства для підприємств кондитерської галузі України. Представлено напрями і заходи антикризового управління, що здатні попередити погіршення фінансового стану кондитерських підприємств та нейтралізувати (мінімізувати) їх потенційно-можливий ризик банкрутства.

Ключові слова: фінансова діагностика, фінансова безпека, показники фінансового стану, підприємства кондитерської галузі, моделі банкрутства, антикризове управління.

ANNOTATION

Diachenko V.S. FINANCIAL STATE DIAGNOSTICS of the CONFECTIONERY INDUSTRY ENTERPRISES in the CRISIS MANAGEMENT SYSTEM. – Manuscript.

Master's work to obtain an education and qualification level of a Master's degree in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance». – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2020.

The master's work is devoted to diagnostics and evaluation of the financial state of the confectionery industry enterprises of Ukraine in order to increase the efficiency of their economic activity within the directions and measures of the crisis management system.

The essence, key features and approaches of scientists to determine the categories of «financial diagnostics», «financial security» and «financial state» (as the main elements of crisis management system) are considered. Research of the theoretical bases of determining the essence, components and characteristics of the crisis management system of the enterprise is conducted. The visual model of complex diagnostics of the financial state of confectionery industry enterprises in the crisis management system is created.

An empirical analysis of the financial condition of the largest eight confectionery industry enterprises of Ukraine is conducted to determine the level of their financial security, bankruptcy probability and characteristics of changing their financial state during 2013-2018. A self-designed MDA-model of prediction bankruptcy probability for the confectionery industry enterprises of Ukraine is proposed. The directions and measures of crisis management system, which are able to prevent the deterioration of the financial condition of confectionery enterprises and neutralize (minimize) their potential-possible bankruptcy risk, are presented.

Key words: financial diagnostics, financial security, financial state indicators, confectionery industry enterprises, bankruptcy models, crisis management system.